

Nederland bosrijker

Position paper Staatsbosbeheer Bos en Hout 13 mei 2019

Aandacht voor Nederlandse bossen

De afgelopen periode was er veel aandacht voor de Nederlandse bossen. En terecht, want bos is belangrijk in het klimaatvraagstuk én is één van de hoogst gewaardeerde landschappen. Bosgebieden zijn voor 85 procent van de Nederlanders de meest aansprekende natuur in ons land. Een belangrijk deel van de Nederlandse biodiversiteit is aan bos verbonden; bossen zijn rijke ecosystemen. Bovendien zijn bomen een bron voor CO₂-opslag, en daarmee een belangrijke sleutel tot de aanpak van klimaatverandering. En bomen leveren hout op; een duurzame en circulaire grondstof voor bijvoorbeeld bouw, meubels en karton.

Maatschappelijke gevoelens

Bos is een bijzonder en waardevol onderdeel van ons landschap waar we zuinig op moeten zijn. Dat lijkt in tegenspraak met het kappen van bomen. We begrijpen dan ook goed dat bomenkap tot heftige reacties leidt bij bezorgde burgers. Oproepen als 'kappen met kappen,' en 'van bomen moet je afblijven' vallen regelmatig. Wij zijn blij met deze betrokkenheid bij bomen en bossen en gaan graag in gesprek over de gewenste ontwikkeling van de bossen. Nederland moet bosrijker worden en bossen moeten de tijd krijgen om zich te ontwikkelen. Voor de bosontwikkeling zijn er goede redenen om bomen in natuurgebieden te kappen.

Redenen voor actief bosbeheer

Bosbeheer kent verschillende maatregelen zoals planten, snoeien en kap. Die maatregelen worden gedaan om de doelstellingen voor het bos te realiseren. Voor bos is veelal sprake van een meervoudige doelstelling: recreatie, biodiversiteit, CO₂-vastlegging en/of houtproductie. Staatsbosbeheer werkt met 2 hoofdcategorieën bos: natuurbos (1/3 deel van het Staatsbosbeheerbos; biodiversiteit als hoofddoelstelling) en multifunctioneel bos (meerdere doelstellingen). Ook worden maatregelen uitgevoerd om de veerkracht van het bos te vergroten tegen klimaatverandering en calamiteiten bijvoorbeeld door overal menging van boomsoorten na te streven en het boscysteem te versterken door te zorgen voor een goede waterhuishouding. Zo werken we aan steeds rijkere, aantrekkelijke en veerkrachtige bossen: zoals ook beschreven in de bosvisie van Staatsbosbeheer ("Groeiende toekomst" 2015).

Kap van bomen wordt uitgevoerd vanwege verschillende doelstellingen en redenen:

1. Regulier bosbeheer. Dit doen we al sinds jaar en dag. Ook de mate waarin is de afgelopen 20 jaar niet toegenomen. Niet sinds de verzelfstandiging in 1998 en ook niet na de decentralisatie van het natuurbeleid in 2014. We doen dit enerzijds door middel van dunning. Anderzijds door verjongingskap. In principe werken we met verjongingskap boomsgewijs of tot een halve hectare. Er kunnen in het terrein echter specifieke argumenten zijn om net wat groter te werken. De bovengrens is 1 ha. Voor verjongingskap geldt dat er altijd nieuwe bomen terug komen, bos blijft bos. Door natuurlijke verjonging, of actieve herplant. We hebben enkele jaren met iets grotere verjongingsoppervlaktes gewerkt; tot maximaal 2 hectare (het maximum volgens de FSC richtlijn).

Dat vinden wij achteraf te groot; mede vanwege bijvoorbeeld klimaatverandering. De urgentie van bosverjonging blijkt vooral uit de laatste landelijke bosinventarisatie (2012) waarin duidelijk wordt dat de bijgroei in het Nederlandse bos afneemt. Tevens blijkt dat zonder extra aandacht in het beheer het bos voor de volgende generaties minder mogelijkheden biedt voor hoogkwalitatieve houtproducten. Uit deze bosinventarisatie en ook uit recente analyses van CBS blijkt dat de biodiversiteit in bos zich in brede zin goed ontwikkelt. Staatsbosbeheer werkt al ruim 20 jaar onder het FSC-certificaat; wereldwijd het meest strenge keurmerk voor duurzaam beheer van bossen.

2. Omvormingen van bos in andere natuur. Deze omvormingen worden vooral uitgevoerd in het kader van PAS en N2000 en doen wij in opdracht van provincies en rijk. Dit om belangrijke biodiversiteitsdoelen te halen in de vorm van bijvoorbeeld heide- en duinherstel. Want de problemen die er zijn met betrekking tot het verlies van biodiversiteit zijn ook belangrijk. (Dit blijkt onder andere uit de recente publicatie van Ipbes over het wereldwijde verlies aan soorten.) Met de provincies, die over het natuurbeleid gaan, is afgesproken om dit binnen de huidige natuurgebieden te realiseren. En hier ligt het grote dilemma en de maatschappelijke uitdaging. Het verwijderen van bos is in deze gevallen goed voor de biodiversiteit van open landschappen als heide en duin, maar zeer impopulair én strijdig met de klimaatdoelstellingen. Mede omdat er geen verplichting is om bossen te compenseren die om deze reden omgevormd worden naar

meer open landschappen, krimpt het bosareaal in Nederland.

3. Calamiteiten zoals essentaksterfte. Vanwege veiligheid en voor de verdere bosontwikkeling kappen we zieke essen ten gevolge van de agressieve schimmelziekte. De herplant is nu grotendeels gefinancierd o.a. door Shell en deels ook door andere kleinere sponsors en provinciale subsidies (POP).

Andere oorzaken van de afname van bos in Nederland

In totaal is er volgens cijfermateriaal van WUR ten opzichte van 2013 5.400 ha minder bos in Nederland. Naast het omvormen van bos naar open landschappen krimpt het bos door andere oorzaken. Zo zijn er bossen verdwenen die onder een subsidieregeling uit 1986 voor tijdelijk bos zijn aangeplant. Veel van deze tijdelijke bossen zijn gekapt en weer als landbouwgrond in gebruik genomen. Ook stedelijke uitbreiding en de ontwikkeling van infrastructuur zijn redenen waardoor sinds 2013 het bosareaal is afgenomen. En niet te vergeten: het herijken van de EHS (tegenwoordig NNN) in 2014. De aanleg van nieuwe natuurgebieden, waaronder veel bossen, had voor extra bosareaal moeten zorgen. Maar vanaf 2014 zijn er veel hectares nieuwe natuur en nieuwe bossen geschrappt.

Duurzaam houtgebruik

Er gaan veel misvattingen rond over het gebruik van hout. Een veel gehoorde klacht is dat bosbeheerders voor het 'snelle geld' bossen zouden kappen, bijvoorbeeld voor biomassa. We kappen echter niet omwille van biomassa. We gebruiken als Nederlander gemiddeld 1 kuub hout per jaar. 10% daarvan is afkomstig uit Nederland. Hout is een zeer circulaire grondstof en houtgebruik is ook belangrijk door het substitutie-effect vanwege de vervanging van minder klimaatgunstige materialen als kunststof. Wij kiezen bij de afzet van ons hout voor de meest duurzame en hoogwaardige toepassing (cascadering). Want bomen halen CO₂ uit de atmosfeer en leggen dit vast in het hout. Ook na het kappen van een boom, blijft dit gevangen in het hout. Pas bij verbranding of verrotting komt dit weer vrij. Daarom kiezen wij voor een toepassing die de keten van het vastleggen en vasthouden van CO₂ lang mogelijk maakt. Ons hout krijgt de meest duurzame en hoogwaardige toepassing die mogelijk is. Kwalitatief goed hout gaat naar zagerijen voor planken en balken voor bijvoorbeeld de bouw en meubels. Een ander deel wordt verwerkt voor houten plaatmateriaal. Want ook als plaatmateriaal blijft de opgeslagen CO₂ langdurig in de keten. Alleen het deel dat niet voor andere toepassingen geschikt is, het tak- en top hout, bieden wij aan als biomassa in biomassacentrales (en nooit als bijstook in kolencentrales). Wij oogsten alleen biomassa waar dat vanuit duurzame ontwikkeling van het bosesysteem kan. Zo blijven op arme groeiplaatsen zoals zandgronden tak- en top hout liggen als voeding voor de bodem. Samen met de Wageningen universiteit werken we aan meer kennis op dit terrein.

Oplossingen voor meer bos in Nederland

Staatsbosbeheer wil, net als vele Nederlanders, meer bos in Nederland vanwege klimaat, maar zeker ook voor biodiversiteit en een aantrekkelijke woon- en werkomgeving. De klimaatdoelstellingen vragen daar meer dan ooit om. Daarom willen wij de komende jaren 5.000 hectare nieuw bos aanplanten in onze eigen gebieden waar dat kan. Momenteel inventariseren we de meest kansrijke gebieden. Maar dit is bij lange na niet voldoende voor het klimaatvraagstuk. We pleiten voor uitvoering van het actieplan Bos en Hout, dat wij, als onderdeel van een brede coalitie uit de bos- en houtsector, tijdens de Nederlandse klimaattop van 2016 in Rotterdam hebben aangeboden aan minister-president Rutte en toenmalig staatssecretaris Dijkema.

Daarnaast gaan we met provincies en andere betrokkenen de toekomstige plannen voor PAS en N2000 goed tegen het licht houden. Want als we de minstens net zo belangrijke biodiversiteitsdoelen voor open landschappen kunnen halen zonder of met minder bomenkap, heeft dat onze sterke voorkeur. Een deel van de biodiversiteitsdoelen kan ook buiten de huidige natuurgebieden gerealiseerd worden. En als het niet anders kan, en er toch bomen gekapt moeten worden, dan pleiten wij ervoor dat er ruimhartig gecompenseerd moet worden.

Landelijke bosstrategie

Het ministerie van LNV maakte onlangs bekend aan de slag te gaan met een nieuwe nationale bosstrategie, waarmee tegenstrijdigheden in beleidsdoelen (biodiversiteit en klimaat) opgelost moeten worden, meer werk wordt gemaakt van meer nieuw bos in Nederland en aandacht is voor duurzaam houtgebruik. Aan de ontwikkeling van deze bosstrategie dragen wij graag actief bij.

13 mei 2019,
Staatsbosbeheer